

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2019.7.221-234>

УДК: 008.005.94

© Іванна Макух-Федоркова¹

РОЛЬ КІНОМИСТЕЦТВА В ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ МЕДІА-ОСВІТИ КАНАДИ

У даній статті розкриваються роль кіномистецтва в історії формування медіа-освіти Канади. Наголошується на значенні базових концепцій, сучасних інформаційних методик, комп'ютерної комунікації та мереж у створенні нових передумов для удосконалення освітнього процесу. Зосереджена увага на перспективних напрямках роботи різноманітних медійних організацій та активній політиці канадських закладів щодо впровадження медіа освіти як основи розв'язання низки соціально-економічних проблем країни.

221

Ключові слова: медіа-освіта, медіа-педагоги, медіа-культура, кіномистецтво, кіно освіта, екранна освіта, екранний вплив, інформаційні технології, науково-дослідницька робота, освіта, електронне навчання, Канада.

The Role of Cinema in the History of Media Education in Canada

The era of audiovisual culture began more than a hundred years ago with the advent of cinema, and is associated with a special language that underlies non-verbal communication processes. Today, screen influence on humans is dominant, as the generation for which computer is an integral part of everyday life has grown. In recent years, non-verbal language around the world has been a major tool in the fight for influence over human consciousness and intelligence. Formation of basic concepts of media education, which later developed into an international pedagogical movement, in a number of western countries (Great Britain, France, Germany) began in the 60's and 70's of the XX century. In Canada, as in most highly developed countries (USA, UK, France, Australia), the history of media education began to emerge from

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна, E-mail: i.makuch-fedorkova@chnu.edu.ua; <http://orcid.org/0000-0003-2198-8727>

cinematographic material. The concept of screen education was formed by the British Society for Education in Film (SEFT), initiated by a group of enthusiastic educators in 1950. In the second half of the twentieth century, due to the intensive development of television, the initial term "film teaching" was transformed into "screen education". The high intensity of students' contact with new audiovisual media has become a subject of pedagogical excitement. There was a problem adjusting your children's audience and media. The most progressive Canadian educators, who have recognized the futility of trying to differentiate students from the growing impact of TV and cinema, have begun introducing a special course in Screen Arts. The use of teachers of the rich potential of new audiovisual media has greatly optimized the learning process itself, the use of films in the classroom has become increasingly motivated. At the end of 1968, an assistant position was created at the Ontario Department of Education, which coordinated work in the "onscreen education" field. It is worth noting that media education in Canada developed under the influence of English media pedagogy. The first developments in the study of "screen education" were proposed in 1968 by British Professor A. Hodgkinson. Canadian institutions are actively implementing media education programs, as the development of e-learning is linked to the hope of solving a number of socio-economic problems. In particular, raising the general education level of the population, expanding access to higher levels of education, meeting the needs for higher education, organizing regular training of specialists in various fields. After all, on the way of building an e-learning system, countries need to solve a set of complex technological problems to ensure the functioning of an extensive network of training centers, quality control of the educational process, training of teaching staff and other problems.

Today, it is safe to say that Canada's media education is on the rise and occupies a leading position in the world. Thus, at the beginning of the 21st century, Canada's media education reached a level of mass development, based on serious theoretical and methodological developments. Moreover, Canada remains the world leader in higher education and spends at least \$ 25 billion on its universities annually. Only the United States, the United Kingdom and Australia are the biggest competitors in this area.

Keywords: media education, media educators, media culture, cinema, cinema education, screen education, screen influence, information technology, research, education, e-learning, Canada.

Постановка наукової проблеми. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа потребує комплексної і цілеспрямованої підготовки особистості до нових викликів сьогодення. Як зазначається в Концепції медіа освіти в Україні (нова редакція): «Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти. До цього додаються недосконалий захист дитини від медіа-контенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіа продукції, низько моральних ідеологем та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів. Загострення потреби в інтенсифікації розвитку медіа-освіти зумовлено необхідністю протистояти зовнішній інформаційній агресії та руйнівній зарубіжній пропаганді» (Концепція впровадження медіа-освіти в Україні, 2016). Тому на сучасному етапі основним завданням медіа-освіти є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації та повної її усвідомленості, оволодіння різними способами та формами комунікації за допомогою технічних засобів і сучасних інформаційних технологій, запобігання вразливості людини до медіа маніпуляцій і медіа насильства, втечі від реальності та ефективній профілактиці поширення медіа залежностей. В теперішніх умовах модернізації української освіти надзвичайно актуальним є вивчення досвіду зарубіжних країн, де медіа-освіті приділяється першочергове значення. Робота щодо підвищення рівня медіа грамотності проводиться у всьому світі більше сорока років. Проте статус медіа-освіти як обов'язкової складової частини навчання наданий тільки в Канаді, Австралії та Угорщині. За останніх п'ятнадцять років Канада є визнаним світовим лідером в цій сфері, адже медіа культура повністю інтегрована в обов'язкову шкільну програму з 1 по 12 клас. Варто зазначити, що історія медіа-освіти розпочалась, по суті, з моменту створення кіно і перетворення його в мистецтво, епоху аудіовізуальної культури.

Аналіз останніх досліджень з цієї проблеми. В сучасній українській політичній науці проблематика медіа-освіти тільки починає досліджуватися (3), (5), (6), проте відсутні роботи, у яких на широкому належним чином опрацьованому матеріалі розкривалася б роль

кіномистецтва в історії Канади. Натомість, російські науковці активно досліджували дану проблему (1), (2), (7), (8), (9). У західній науці дана тема вивчена досить ґрунтовно. Зокрема, основні риси розвитку канадської системи медіа освіти детально висвітлені у таких працях (10), (11), (12), (13), (14).

Метою дослідження є розкрити роль кіномистецтва в історії формування медіа-освіти Канади. Для досягнення поставленої мети у роботі було визначено наступні завдання: охарактеризувати базові концепції медіа-освіти в Канаді; проаналізувати роль кіномистецтва у втіленні канадських основ медіа-освіти; показати вплив британської медійної школи на систему організації канадської освіти; дати загальну характеристику ролі інформаційно-комунікаційних технологій у розширенні освітніх можливостей, а також охарактеризувати перспективні напрямки роботи різноманітних медійних асоціацій в удосконаленні навчального процесу.

224

Виклад основного матеріалу. Епоха аудіовізуальної культури розпочалася більше сто років тому саме з виникнення кіно, і пов'язана зі спеціальною мовою, в основі якої є невербальні комунікативні процеси. Сьогодні екранний вплив на людину є домінуючими, бо вже виросло покоління, для якого комп'ютер є складовою частиною побуту. Цілком зрозуміло, що особливо в останні роки у всьому світі невербальна мова є головним інструментом боротьби за вплив над свідомістю та інтелектом людини. Формування базових концепцій медіа-освіти, які згодом переросли в міжнародний педагогічний рух, в низці західних країн (Великобританія, Франція, Німеччина) розпочалось в 60-70-ті рр. ХХ ст. Як зазначає російський дослідник А.В.Шариков: «Основна об'єктивна причина виникнення цього руху – це «інформаційний вибух». Мова йде про безпрецедентне зростання кількості інформаційної продукції, засобів створення, тиражування, зберігання і переробки самої різноманітної інформації: соціальної, технологічної, наукової, культурної та ін.» (Шариков А.В., 1988, 125). В Канаді, як і в більшості високорозвинених країн (США, Великобританія, Франція, Австралія), історія медіа-освіти почала зароджуватися на матеріалах кінематографу. Концепція екранної освіти була сформована британським товариством кіно/телеосвіти (Society for Education in Film, SEFT), яку ініціювала група педагогів-ентузіастів у 1950 році. У другій половині ХХ століття, у зв'язку з інтенсивним розвитком телебачення, початковий термін «film teaching» (навчання кіномисте-

цтву) трансформувався в «screen education» (екранна освіта). Висока інтенсивність контактів учнів з новими аудіовізуальними медіа стала предметом педагогічного хвилювання. Відомий канадський педагог та дослідник Дж. Мур провів соціологічне опитування, згідно якого середньостатистичний канадський учень під час навчання в школі витрачає близько 15000 годин біля телевізійного екрану, переглядаючи близько 500 фільмів (Moore, 1969, 6).

В 60-ті рр. XX ст. ще не була сформована єдина концепція медіа-освіти і не існувало чітких стандартів вивчення основ медіа культури. Виникла проблема врегулювання дитячої аудиторії та медіа. Найбільш прогресивні канадські педагоги, які визнали безперспективність спроб відмежувати учнів від зростаючого впливу ТБ і кінематографу, почали вводити спеціальний курс «Основи екранного мистецтва». Використання педагогами багатого потенціалу нових аудіовізуальних засобів в багато в чому оптимізувало сам процес навчання, застосування кінофільмів на заняттях ставало все більш мотивованим. Наприкінці 1968 р. при Відділі освіти в провінції Онтаріо було утворено посаду асистента, який координував роботу в сфері «екранної освіти» (Колесниченко В.Л., 2007). Найбільше практичних зусиль щодо втілення «екранної освіти» в канадські школи вніс В. Мітчел, саме завдяки його ініціативі почали проводитись навчальні семінари для вчителів та створюватись методичні рекомендації ведення курсів з основ кіномистецтва. Визначною подією цього періоду можна вважати створення в 1969 р. першої професійної медіа освітньої організації (Canadian Association for Screen Education – CASE), яка об'єднала усіх канадських медіа педагогів. Саме в липні 1969 року на базі Йоркського університету в Торонто під патронажем CASE було проведена перша конференція по медіа-освіті (The second spring: media literacy in Canada's schools).

Починаючи з 60-х років в Канаді особлива увага почала приділятися втіленню медіа-освіти, яка повинна була допомогти учням адаптуватися в світі медіа, освоїти мову засобів масової інформації, навчити аналізувати різні медіа тексти. Канадські педагоги, так само як і американські та британські ґрунтувалися на естетичній теорії медіа-освіти (60-ті-70-ті рр. XX ст.). Представники цієї теорії на своїх заняттях акцентували увагу на вивченні особливостей мови кіно, обговорювали питання морально-естетичного характеру. У свою чергу прихильники практичної теорії використовували необхідну кіно/

телеапаратуру в ході дискусії на актуальні соціальні теми того часу (про війну у В'єтнамі, про захист громадянських прав і т.д.).

Варто зазначити, що медіа-освіта в Канаді розвивалася під впливом англійської медіапедагогіки. Перші розробки по вивченню «екранної освіти» були запропоновані в 1968 році британським професором А. Ходгкінсоном, який виділив наступні напрямки: перегляд кінофільму/телепередачі; обговорення і аналіз переглянутих кінофільмів і телепередач; навчання (інструкція); самовираження (виробництво власних зразків кінопродукції) (Moore, 1969, 19-20). Однак найбільша перевага надавалася обговоренню і створенню власних зразків кінопродукції. Децю пізніше, вже наприкінці 60-х рр. ХХ ст. канадським дослідником В. Мітчеллом було розроблено і втілено тематичний підхід до вивчення «екранних мистецтв». Головна ідея даного підходу полягала в перегляді декількох кінострічок, які були об'єднані спільною темою (часто пов'язаною з учбовими дисциплінами різного типу). Перегляд таких блокових кінострічок, на думку В. Мітчелла, спроможний був викликати глибоку і захоплюючу дискусію. В ході подібних обговорень учні по-своєму інтерпретували інформацію, давали власну оцінку, ретельно збирали і аналізували факти переглянутих кінострічок, порівнювали їх. Іншим відомим дослідником професором Дж. Кетцем із університету Торонто було запропоновано інтегрований підхід до вивчення основ кіномистецтва в рамках викладання курсу з літератури. Він запропонував наступний алгоритм проведення занять: перегляд фільмів відповідної тематики, дискусія за матеріалами побаченого, написання есе; читання літератури за індивідуальною програмою, обговорення прочитаного, есе; зйомка кінофільму, обговорення створених кінострічок. В ході роботи учні знайомилися з такими базовими поняттями кіноосвіти як «ракурс», «освітлення», «перспектива», «монтаж» (Katz J., 1970). Інтегрований метод медіа-освіти знайшов своїх прихильників не тільки в 60-х рр., але залишається популярним і на сучасному етапі. Учні не тільки обговорювали зміст фільмів і телепередач, але й аналізували технічні елементи. Відібрані для перегляду фільми відповідали програмі англійської мови для середньої освіти. Діапазон подібних кінострічок був достатньо різноманітним: документальні та ігрові фільми, комедії, фантастика та ін. Більше того, в процесі навчання школярі набували навиків практичної роботи з кіноапаратурою, і тим самим активно вивчали медіакультуру.

Безсумнівно, що для ефективного процесу навчання педагогам необхідно було оволодіти методикою проведення учбового курсу. Значну підтримку у забезпеченні кіномистецьких ресурсів надавав Національний комітет кінематографу, який мав близько 40 представництв по території всієї країни. Великої популярності набули також і проекти створення власних студентських кінофільмів (Федоров А.В., Новикова А.А., Колисниченко В.Л., Каруна І.А., 2007). Заняття з кіномистецтва проводились також і серед учнів початкової школи. В якості прикладу можна навести оригінальний проект 60-х рр. з символічною назвою «Канада: тоді і зараз», розроблений талановитим педагогом А. Браунсбергером. Кінофільм створили учні 5-6 класів однієї з шкіл міста Торонто на основі матеріалу ранньої історії Канади. Діти знімали кінострічку на вулицях і парках міста, виконували одночасно ролі режисерів і акторів, писали тексти до пісень та співали їх, розігрували театралізовані і костюмовані вистави. В ході проведення зйомки даного фільму, який тривав всього сім хвилин учні здобули навички групової роботи, розвивали артистичні навички, оволоділи вмінням користуватися кіноапаратурою. І найважливіше, учням була надана унікальна можливість виразити індивідуальність свого мислення, творчості та уяви. Даний проект є показовим прикладом того, що завдання, пов'язані з формуванням основ аудіовізуальної грамотності можна вирішити мінімальними матеріальними витратами, адже вартість даного проекту складала всього 20 доларів, а з технічних аудіовізуальних засобів була використана тільки одна кінокамера, яку взяли в оренду.

Медіа-освіта того періоду здійснювалась також на основі друкованої преси, фотографій і телебачення. Слід відзначити, що вчитель володів повною свободою вибору форм, методів і ресурсів протягом всього процесу навчання. Проводились заняття на матеріалах фотографій відомих майстрів, в ході яких зверталася увага на ефекти освітлення, композиції, колір, влаштовували виставки фотографій, які виконали учні. У підсумку проводили аналіз результатів успішності, а також розбирали причини допущених помилок і невдалих робіт. На практичних заняттях педагоги також використовували і друковані медіа. Наприклад, медіа-освіта на матеріалах преси передбачала наступні творчі завдання: учням пропонувалась вирізати картинку із старих газет і журналів, а потім, змінюючи черговість, отримати інший сюжет, створити мозаїку чи придумати нову історію.

Особлива увага акцентувалася на встановленні зв'язку між вербальними і візуальними компонентами тексту. В процесі такої навчальної діяльності та задля реалізації медійних освітніх ініціатив педагог мав можливість варіативно використовувати будь-які форми, методи і ресурси.

228 — На заняттях активно використовувалися освітні телевізійні програми, які педагог обирав на свій розсуд. Незважаючи на те, що в 60-х рр. ХХ ст. система підготовки кваліфікованих кадрів для курсу кіноосвіта знаходилась ще в стадії формування, на базі вже деяких коледжів і університетів здійснювались денні та вечірні курси, реалізовувалась підготовка викладачів екранної культури. Звичайно, Національна рада кінематографу і Канадська асоціація екранної освіти серйозно сприяли втіленню «екранної освіти» в шкільну програму, надавали суттєву фінансову і ресурсну підтримку. В 1971 році було опубліковано перший офіційний документ Міністерства освіти, який, на жаль, методично і концептуально був ще слабо розроблений і містив лише незначні загальні рекомендації щодо проведення практичних занять (Федоров А.В., Новикова А.А., Колисниченко В.Л., Каруна І.А., 2007). Слід зазначити, що медіа-освіта в 60-ті рр. не була обов'язковою, однак вона була достатньо поширеною в більшості шкіл та інтегрована в курс рідної мови та літератури. В цілому, процес «екранної освіти» зводився не до вивчення медіа, а до розробки методики навчальної діяльності з їх допомогою. Очевидно, було б перебільшенням говорити про масовий процес підтримки розвитку «екранної освіти», проте варто відзначити ентузіазм та ініціативність педагогів-новаторів в реалізації даного проекту.

Варто зазначити, що на початку 1970-х років медіа-освіта активно розвивається в двох країнах Північноамериканського континенту – США і Канаді. В 1978 році в Торонто була заснована Асоціація медіа-грамотності (Association for Media Literacy – AML) під керівництвом Б. Дункана. Тепер ця організація нараховує більше тисячі членів (Макух-Федоркова І.І., 2007). В 1986 році спільними зусиллями Асоціації медіа грамотності і Міністерства освіти провінції Онтаріо було випущено серйозний посібник з медіа-освіти – «Media Literacy Resource Guide», який незабаром було переведено на французьку, іспанську, італійську і японську мови. Асоціація медіа-грамотності систематично організовувала учбові курси для вчителів, проводила конференції. З 1987 р. медіа-освіта стала частиною шкільної освіти в провінції

Онтаріо, де проживає третина 30-мільйонного населення Канади.

За останні 10-15 років медіакультура стала невід'ємною складовою шкільних учбових планів з англійської мови в Канаді. Курси з медіа читаються практично у всіх канадських університетах. І майже в кожній канадській провінції існує своя асоціація діячів медіа-освіти, яка проводить науково-методичні конференції, випускає медіа-освітню періодику (газети, журнали), публікує учбово-методичні матеріали тощо. Один з фундаторів канадської медіапедагогіки К. Уорсноп вважає, що медіа необхідно вивчати не тільки для того, щоб дати школярам або студентам ті чи інші знання, але і перш за все тому, що медіа сьогодні – це наше навколишнє середовище, і було б не розумним ігнорувати те, що нас оточує (Worsnop С., 1994).

ІКТ є потенційно потужним інструментом для розширення можливостей освіти для груп, традиційно виключених з процесу навчання через культурні або соціальні причини, а також всі інші, хто через фінансові причини або причини браку часу не мають можливості зареєструватися в навчальному закладі. Однією з визначних особливостей ІКТ є їх здатність поєднувати час і простір. Провідні європейські країни, розпочавши процес розвитку медіа-освіти ще у 90-х роках, вже сьогодні добились значних успіхів в цій сфері та можуть слугувати прикладом для держав, що лише стають на цей шлях. Інфраструктура відкритої електронної дистанційної освіти в Європі вже нараховує десятки тисяч доступних ресурсів, які продовжують удосконалюватись. Національні довготривалі програми розвитку сфери освіти більшості розвинених країн світу містять заходи з інтеграції ресурсів з метою побудови глобальної інформаційної співдружності.

Не залишились осторонь від руху медіа-освіти і канадські франкоканадці. У вересні 1990 р. шкільні вчителі, викладачі університетів, діячі медіакультури Квебеку також заснували Асоціацію медіа-освіти (Association for Media Education – MAME). Аналогічний рух виник і в інших канадських провінціях. В жовтні 1990 р., в провінції Манітоба відбулась чергова конференція Асоціації медіа-освіти (Manitoba Association for Media Education – MAME). Приблизно з того ж часу Манітобський університет почав готувати «медіа освічених вчителів» на педагогічному факультеті. Восени 1992 р. подібна асоціація була створена в провінції Нова Шотландія (Association of Media Literacy for Nova Scotia – AML-NS). В 1993 р. в Альберті було створено Асоціацію медіакомпетентності (Alberta Association for Media Awareness

– ААМА). Мета така сама: сприяти поширенню медіа-освіти серед дітей і дорослих.

В 1991 році у Ванкувері виникла Канадська асоціація медіа-освіти (Canadian association for Media Education – CAME). В 1994 р. ця асоціація організувала літні курси для вчителів і стала публікувати учбові посібники і рекомендації. В тому ж році Асоціація зацікавила своїми проектами Міністерство освіти. Це привело до того, що восени 1996 р. Британська Колумбія стала першою серед західних провінцій, яка ввела обов'язкове вивчення медіа в шкільний учбовий процес (в навчальних курсах по мистецтву і англійській мові) (Andersen N., Dunsan B., Pungente J., 1993).

230 — Усі канадські регіональні асоціації медіа-освіти організували конференції і семінари, майстер-класи, публікували методичні рекомендації, співробітничали з Міністерством освіти з питання розробки шкільних учбових планів і програм. Поступово все більше канадських провінцій вводили вивчення медіа в учбовий процес. Врешті багатолітні зусилля діячів медіа-освіти увінчались триумфальною перемогою – у вересні 1999 р. вивчення медіа-культури стало обов'язковим для учнів середньої школи з 1-го по 12-й клас. Звичайно, канадські провінції мають свої особливості в сфері освіти. Але координація зусиль медіа-педагогів із різних регіонів здійснюється за допомогою Канадської асоціації медіаосвітніх організацій (Canadian Association of Media Education Organisations – CAMEO), яка була утворена в 1992 році.

Варто зазначити, що на сучасному етапі канадська система медіа-освіти є не менш відомою, ніж британська. Варто нагадати, що на теорію медіа-освіти в Канаді серйозно вплинули ідеї М. Маклюєна, хоча найбільший вплив відчувався з боку провідних британських медіа теоретиків: К. Базелгета, Л. Мастермана, Е. Харта (Кирилова Н.Б., 2005). Канадський теоретик масових комунікацій М. Маклюєн, акцентуючи увагу педагогів на популярності нової візуальної культури в житті сучасних учнів, закликав активно використовувати багатий потенціал нової аудіовізуальної культури та навчати школярів невербальним способам комунікації (Маклюєн Г.М., 2003). Розроблена Маклюєном програма по медіа-освіті стала значним досягненням в педагогічній науці.

Масштабною подією не тільки для канадської, але і для міжнародної медіа-освіти стала всесвітня національно-методична кон-

ференція «Summit 2000: Children, Youth and the Media – Beyond the Millennium», що успішно пройшла в Торонто в травні 2000 року. В цьому форумі прийняли участь делегати 54 країн, включаючи Канаду, США, Францію, Великобританію, Німеччину, Італію, Австрію, Китай, Індонезію, Японію, Бразилію (Федоров А.В., 2002). Спонсорами конференції стали провідні телевізійні організації та фірми, що мають відношення до сфери медіа і освіти. Головними цілями саміту його організатори проголосили підтримку ефективної медіа-освіти для дітей і молоді, стимулювання поширенню кращих учбових програм і практичних методик, зближення позицій діячів медіа сфери (продюсерів, дистриб'юторів і авторів фільмів, телепередач) та представників медіа-освіти (педагогів початкової, середньої і вищої школи). Були окреслені базові напрямки для інновацій, для успішного розвитку медіа і медіа-освіти в майбутньому.

Сьогодні можна з впевненістю сказати, що медіа-освіта Канади знаходиться на піднесенні і займає лідируючу позицію в світі. Таким чином, на початку XXI століття медіа-освіта Канади вийшла на рівень масового розвитку, опираючись на серйозні теоретичні і методичні розробки. Більше того, Канада залишається світовим лідером в галузі вищої освіти і витрачає на свої університети не менше 25 млрд. дол. щорічно. Найбільшими конкурентами в цій сфері є тільки США, Великобританія і Австралія. Федеральний уряд виступає основним джерелом фінансування університетської освіти – на його долю припадає 43,2% усіх асигнувань, на долю провінційних урядів – 29,5% і на долю приватного бізнесу – 18,6 % (Макух-Федоркова І.І., 2007).

Висновки. Таким чином, підбиваючи підсумок варто зазначити, що канадські заклади активно впроваджують програми медіа освіти, адже з розвитком електронної освіти пов'язується надія на розв'язання низки соціально-економічних проблем. Зокрема, підвищення загальноосвітнього рівня населення, розширення доступу до вищих рівнів освіти, задоволення потреб у вищій освіті, організація регулярного підвищення кваліфікації спеціалістів різних напрямків. Сьогодні на шляху побудови системи електронного навчання країнам потрібно вирішувати сукупність складних технологічних проблем щодо забезпечення функціонування розгалуженої мережі навчальних центрів, контролю якості організації навчального процесу, підготовки викладацького складу та інші проблеми. Інформаційно-комунікаційні технології значно полегшують процес оволодіння

знаннями, і це надає гарні можливості для удосконалення освітніх програм, покращення політики їх формування, виконання, розповсюдження та розширення діапазону можливостей для заможних громадян та тих, хто проживає в найбільш бідніших країнах світу, тобто в ізоляції від сучасних технологій. Нові комунікаційні технології повинні зменшити рівень відмежування та відкрити доступ до знань, що довгий час залишалося неможливим.

Джерела та література:

1. Кирилова Н.Б. 2005. Медиакультура: от модерна к постмодерну. М.: Академический Проект
2. Колесниченко В.Л. 2007. Основные тенденции развития медиаобразования в Канаде 50-х-80-х годов XX века <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-tendentsii-razvitiya-mediaobrazovaniya-v-kanade-50-h-80-h-godov-xx-veka>
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні 2016. https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (режим доступу Квітень 24, 2016)
4. Маклюэн Г.М. 2003. Понимание медиа: внешнее расширение человека [http:// yanko.lib.ru/books/media/mcluhan-understanding_media.pdf](http://yanko.lib.ru/books/media/mcluhan-understanding_media.pdf)
5. Макух-Федоркова І.І. 2011. Канадська модель впровадження медіаосвіти в контексті сучасної освітньої політики Чернівці: Чернівецький національний університет
6. Макух-Федоркова І.І. 2007. Особливості формування інноваційного суспільства в Канаді. Чернівці: Рута
7. Федоров А.В., Новикова А.А., Колисниченко В.Л. Каруна І.А. 2007. Медиаобразование в США, Канаде и Великобритании
8. Федоров А.В. 2002. Медиаобразование в Канаде <http://cyberleninka.ru/article/n/mediaobrazovanie-v-kanade>
9. Шариков, А.В. 1988. «Проблема изучения средств массовой информации в школах Запада» Советская педагогика: 5. 125-130.
10. Andersen N., Dunsan B., Pungente J. 1993. Media Education in Canada The Second Spring. In : Aufderheide P., Firestone C. Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy. Queenstown

11. Katz J. 1970. An Integrated Approach to the Teaching of Film and Literature <https://academic.oup.com/screen/article-abstract/11/4-5/56/1608204?redirectedFrom=fulltext>

12. Moore G.J. 1969. The Case for Screen Education. In: Stewart, F.K. and Nuttal J. Screen Education in Canadian School. Toronto: Canadian Education Association

13. The second spring: media literacy in Canada's schools http://jcp.proscenia.net/publications/articles_mlr/pungente/secondspring.html

14. Worsnop C. 1994. Screening Images: Ideas for Media Education Mississauga

References:

1. Kyrylova, N.B. 2005. «Medyakultura: ot moderna k postmodernu» (Media culture: from modern to postmodern), Moskva: Akademicheskyi Proekt

2. Kolesnychenko, V.L. 2007. «Osnovnye tendencii razvitiya mediaobrazovaniya v Kanade 50-80 gg XX veka» (The main trends in the development of media education in Canada of the 50s-80s of the twentieth century) VRL:<https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-tendentsii-razvitiya-mediaobrazovaniya-v-kanade-50-h-80-h-godov-xx-veka>

233

3. Kontseptsii vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini 2016. (Concept of introduction of media education in Ukraine) https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya

4. Maklyuen, G.M. 2003. «Ponimanie media: vneshnee rasshirenie cheloveka» (Understanding Media: the Extensions of Man) http://yanko.lib.ru/books/media/mcluhan-understanding_media.pdf

5. Makukh-Fedorkova, I.I. 2011. «Kanadska model vprovadzhennia mediaosvity v konteksti suchasnoi osvitoi polityky» (The Canadian model of media education implementation in the context of contemporary education policy), Chernivtsi: Chernivtsi National University

6. Makukh-Fedorkova, I.I. 2007. «Osoblyvosti formuvannia innovatsiinoho suspilstva v Kanadi» (Features of formation of innovative society in Canada), Chernivtsi: Ruta

7. Fedorov, A.V., Novikova, A.A., Kolisnichenko, V.L. Karuna, I.A. 2007. «Mediaobrazovanie v SShA, Kanade i Velikobritanii» (Media Education in the USA, Canada and the UK) http://window.edu.ru/catalog/pdf2_txt/620/36620/13555?pt?p_page=15

8. Fedorov, A.V. 2002 «Mediaobrazovanie v Kanade» (Media Education in Canada) <http://cyberleninka.ru/article/n/mediaobrazovanie-v-kanade>

9. Sharikov, A.V. 1988 «Problema izucheniya sredstv massovoj informacii v shkolah Zapada» (The problem of studying the media in Western schools), *Sovetskaya pedagogika* (Soviet pedagogy): 5. 125-130.

10. Andersen N., Dunsan B., Pungente J. 1993. Media Education in Canada The Second Spring. In : Aufderheide P., Firestone C. Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy. Queenstown

11. Katz J. 1970. An Integrated Approach to the Teaching of Film and Literature <https://academic.oup.com/screen/article-abstract/11/4-5/56/1608204?redirectedFrom=fulltext>

12. Moore G.J. 1969. The Case for Screen Education. In: Stewart, F.K. and Nuttal J. Screen Education in Canadian School. Toronto: Canadian Education Association

234

13. The second spring: media literacy in Canada's schools http://jcp.proscenia.net/publications/articles_mlr/pungente/secondspring.html

—

14. Worsnop C. 1994. Screening Images: Ideas for Media Education Mississauga